

Orzecnictwo Sądu Najwyższego

Sąd Najwyższy Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (I UK 383/19) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2020 roku (LEX nr 3060735) – SSN Bohdan Bieniek

Teza: O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r.- Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1184) w związku z § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 19) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 769).

Sąd Najwyższy Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (I UK 244/19) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2021 roku (LEX nr 3111689) – SSN Bohdan Bieniek

Teza: W postępowaniu kasacyjnym wnioskodawca działał przez profesjonalnego pełnomocnika, ustanowionego z urzędu. (...) Z tych względów orzeczono w myśl art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1999) w związku z § 9 ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1800) w powiązaniu z art. 351 § 1 k.p.c. w zw. z art. 361 i 39821 k.p.c. w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 769).

Inne orzeczenia Sądu Najwyższego:

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (III CSK 303/19) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2020 roku – SSN Tomasz Szanciło (LEX: 3032493)

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (V CZ 87/19) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2020 roku – SSN Jacek Grela (spr.); SSN Tomasz Szanciło; SSN Kamil Zaradkiewicz

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (III CZ 1/20) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2020 roku – SSN Jacek Grela (spr.); SSN Tomasz Szanciło; SSN Kamil Zaradkiewicz (LEX: 3033197)

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (II CSK 101/20) – postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 23 lipca 2020 roku – SSN Jacek Grela (LEX: 3060759)

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (III CSK 40/20) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2020 roku – SSN Jacek Grela (LEX: 3066651)

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (V CSK 71/20) – postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 15 września 2020 roku - SSN Tomasz Szanciło (LEX: 3062754)

Sąd Najwyższy Izba Cywilna (I CSK 598/20) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2021 roku – SSN Tomasz Szanciło

Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w składzie SSN Tomasz Szanciło; SSN Kamil Zaradkiewicz, jak również SSN Jacek Grela mogą wskazywać na wątpliwości konstytucyjne co do prawidłowości powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, w związku z ich powołaniem na stanowisko SN z udziałem obecnej KRS. W związku z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok TSUE z dnia 6 października 2021 roku – C 487/19; wyrok TSUE z dnia 15 lipca 2021 roku – C 791/19; postanowienie zabezpieczające z dnia 14 lipca 2021 roku – C 204/2) oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (wyrok w sprawie skargi nr 26374/18 Guðmundur Andri Ástráðsson pko Islandii oraz wyrok w sprawie skargi nr 4344719 Reczkowicz pko Polsce) powołanie w/w osób na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego może być kwestionowane przez sądy powszechne. Przy tym zgodnie z postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku Wydział II Karny z dnia 14 października 2021 roku (II AKa 154/21) powyższe nie determinuje automatyzmu w zakresie abstrakcyjnego przyjmowania, że wyżej osoby nie posiadają cech niezawisłego oraz bezstronnego sądu.

Powyższe wątpliwości konstytucyjne mogą dotyczyć także niektórych orzeczeń sądów powszechnych, **za wyjątkiem powołanych orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Krakowie**, skład których nie powoduje żadnych wątpliwości konstytucyjnych oraz ustrojowych.

Orzecznictwo Apelacji Krakowskiej

Sądy Apelacyjne:

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział II Karny (sygn. akt. II AKz 824/20) - postanowienie z dnia 11 lutego 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział II Karny (sygn. akt. I ACa 39/21) – wyrok z dnia 26 lutego 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział I Cywilny (sygn. akt. I Acz 366/21) – postanowienie z dnia 6 lipca 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział II Karny (sygn. akt. II AKz 423/21) – postanowienie z dnia 8 lipca 2021 roku

Sądy Okręgowe:

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny (sygn. akt. I C 482/17)

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział IV Karny Odwoławczy (sygn. akt. IV Kz 440/21) – postanowienie z dnia 28 kwietnia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny (sygn. akt. I C 307/19) – wyrok z dnia 9 czerwca 2021 roku

Sądy Rejonowe:

Sąd Rejonowy w Oświęcimiu Wydział II Karny (sygn. akt. II K 651/20) – postanowienie w wyroku z dnia 22 marca 2021 roku

Sąd Rejonowy w Oświęcimiu Wydział II Karny (sygn. akt. II K 1004/20) – postanowienie w wyroku z dnia 6 kwietnia 2021 roku

Sąd Rejonowy dla Krakowa Nowej – Huty w Krakowie Wydział III Rodzinny i Nieletnich (sygn. akt. III RNs 765/21/N) – postanowienie z dnia 25 sierpnia 2021 roku

Sąd Rejonowy w Gorlicach Wydział II Karny (sygn. akt. II K 450/20) – wyrok z dnia 14 września 2021 roku

Orzecznictwo Apelacji Rzeszowskiej

Sądy Okręgowe:

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. II Kzw 293/20)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. II Kzw 21/21)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. II Kzw 24/21)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. II Kzw 27/21)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. IV Kzw 298/20)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. IV Kzw 5/21)

Sąd Okręgowy w Przemyślu Wydział II Karny (sygn. akt. IV Kzw 20/21)

Sądy Rejonowe:

Sąd Rejonowy w Jarosławiu Wydział I Cywilny (sygn. akt. I C 1274/19)

Sąd Rejonowy w Jarosławiu Wydział III Rodzinny i Nieletnich (sygn. akt. III Nsm 372/18)

Sąd Rejonowy w Jarosławiu Wydział II Karny (sygn. akt. II Ko 462/21)

Sąd Rejonowy w Jarosławiu Wydział II Karny (sygn. akt. II K 339/20)

Sąd Rejonowy w Jaśle Wydział II Karny (sygn. akt. II W 423/20)

Sąd Rejonowy w Lubaczowie Wydział III Rodzinny i Nieletnich (sygn. akt. III RNs 93/19)

Orzecznictwo Apelacji Łódzkiej

Sądy Apelacyjne:

Sąd Apelacyjny w Łodzi Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt. III AUa 1016/20)

Sąd Apelacyjny w Łodzi Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt. III Cz 18/20)

Sądy Rejonowe:

Sąd Rejonowy Łódź Śródmieście Wydział XVIII Cywilny (sygn. akt. XVIII C 1816/18)

Orzecznictwo Apelacji Szczecińskiej

Sądy Okręgowe:

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy – postanowienie z dnia 17 marca 2020 roku (sygn. akt. VIII GC 375/14)

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy – postanowienie z dnia 24 czerwca 2020 roku (sygn. akt. VIII GC 631/19)

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy – postanowienie z dnia 24 czerwca 2020 roku (sygn. akt. VIII GC 736/18)

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy – postanowienie z dnia 2 lipca 2020 roku (sygn. akt. VIII GC 302/19)

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy – postanowienie z dnia 5 października 2020 roku (sygn. akt. VIII GC 612/18)

Tezy z uzasadnień wyroków Sądów Powszechnych

wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I ACa 39/21

(M. Boniecki; G Krężołek; J. Bess)

Wobec oddalenia apelacji, Sąd II instancji przyznał na rzecz pełnomocnika powoda ustanowionego z urzędu wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną w postępowaniu apelacyjnym ze środków budżetowych Skarbu Państwa. Jego wysokość ustalił, zważywszy, iż (...) dochodził zarówno roszczeń niemajątkowego jak i majątkowego (określając jego wysokość na 50 000 zł – por. k. 119. Akt, na podstawie §8 ust. 1 pkt. 2 oraz §2 ust. 1 pkt. 5 w zw. z §10 ust. 1 pkt. 2 Rozporządzenia MS w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz. U z 2015 poz. 1800). **Sąd II instancji nie znajduje bowiem dostatecznych racji prawnych przemawiających za różnicowaniem stawek tego wynagrodzenia pomiędzy profesjonalnymi pełnomocnikami tylko z tego powodu, że źródła ich umocowań dla reprezentowania stron postępowań sądowych ,w odniesieniu do mandatariuszy z wyboru z i urzędu są różne. Takie zróżnicowanie byłoby sprzeczne z przepisami Ustawy Zasadniczej”**

postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – I ACz 366/21

Trafnie skarżący podniósł, że **zróznicowanie wynagrodzenia ze względu na przymiot jego ustanowienia – z urzędu lub z wyboru – należy uznać za sprzeczne z Konstytucją** (tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r. SK 66/19). Przy czym **nie ma racji Sąd Okręgowy podnosząc, że ww. wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie dotyczy aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu z dnia 3 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714). Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie budzi żadnej wątpliwości, że jego tezy należy uznać za wiążące również obecnie.**

Nie można się zgodzić z argumentacją Sądu I instancji, że aktualnie obowiązujące rozporządzenia spełnia postulaty równego traktowania pełnomocników z urzędu i wyboru, bo ustala stawki wyższe niż w poprzednio obowiązującym rozporządzeniu oraz daje możliwość ich podwyższenia do 150%. Po pierwsze **pomimo podwyższenia stawek, dalej występują dysproporcje pomiędzy wynagrodzeniem pełnomocnika ze względu na przymiot jego ustanowienia – z urzędu lub z wyboru.** Po drugie **możliwość podwyższenia opłaty do 150% następuje z uwzględnieniem spełnienia określonych przesłanek, które nie muszą występować w każdej sprawie.**

postanowienie Sadu Apelacyjnego w Krakowie – II AKz 423/21 (P. Anczykowski)

Co prawda stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny w powyższym wyroku niekonstytucyjność **dotyczyła przepisu uprzednio obowiązującego rozporządzenia wykonawczego** regulującego kwestię kosztów działania przez adwokata z urzędu. Wskazany powyżej wyrok nie tyczy się więc bezpośrednio przepisu rozporządzenia, który był podstawą prawną orzekania w sprawie skarżącej, w związku z czym w niniejszej sprawie nie aktualizuje się dyspozycja art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie wiążącą i są ostateczne.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu **powtarza jednak rozwiązania tego poprzedniego aktu prawnego** - Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, o którym mowa w wyroku Trybunału Konstytucyjnego, **albowiem różnicuje wynagrodzenie należne obrońcom z wyboru od tego przysługującego obrońcom z urzędu (stawki mniejsze o połowę).**

Kierując się zatem **możliwością sprawowania przez sądy orzekające w konkretnych sprawach władczej kontroli konstytucyjności oraz legalności rozporządzeń** (o czym szerzej wypowiadał się tutaj. Sąd Apelacyjny w powoływanym przez skarżącą postanowieniu z dnia 11 lutego 2021 roku, sygn. akt II AKz 824/20, nie publ.), **należało uznać, iż Sąd I instancji popełnił błąd nie odnosząc treści przepisów aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu do wyżej wskazanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.**

W konsekwencji jako podstawę prawną orzeczenia o kosztach za obronę skazanej z urzędu

w niniejszej sprawie – w ślad za stanowiskiem Trybunału wyrażonym w przywołanym powyżej wyroku z 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19 – **należało przyjąć rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, a konkretnie jego § 11 ust. 1 pkt 2, który to przepis przewiduje stawkę minimalną za pomoc prawną udzieloną w sprawie objętej śledztwem w kwocie 600 zł.** Niezależnie od tego w wynagrodzeniu obrońcy z urzędu należało także na podstawie § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18 t.j.) uwzględnić wysokość podatku od towarów i usług VAT (23%) w kwocie 138 zł. Łączna należność obrońcy wyniosła zatem 738 zł.

postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie - IV Kz 440/21

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19 pochylił się nad kwestią różnicowania wynagrodzenia profesjonalnych pełnomocników z wyboru względem pełnomocników z urzędu w zależności od sposobu ich ustanowienia, wskazując tam, że różnicowanie takie jest niedopuszczalne.

W ocenie Trybunału regulujący kwestię wynagrodzenia pełnomocników z urzędu § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801) jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu tego wyroku TK wskazał, że analiza statusu adwokatów i ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia (tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru) nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.

Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne. TK stwierdził, że nie dostrzega żadnych wartości konstytucyjnych, którym miałyby służyć badana regulacja. Co więcej, w ocenie Trybunału, brak jakichkolwiek racjonalnych argumentów (nie tylko konstytucyjnych), które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie pełnomocników w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy też zostali ustanowieni z urzędu.

Skoro więc stanowisko TK w tym zakresie jest jasne i klarowne a nadto jeszcze zostało przyjęte w orzecznictwie Sądu Najwyższego (patrz sprawy: I CSK 598/20, V CSK 452/20, III CSK 303/19, III CZ 18/20) to nie może budzić wątpliwości, że w przedmiotowej sprawie zasądzić należało od Skarbu Państwa na (...), tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ukaranemu xxxxxxxxxx z urzędu w oparciu o § 11 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, regulującego stawki minimalne wynagrodzenia dla pełnomocników z wyboru.

wyrok Sądu Rejonowego w Jarosławiu – II K 339/20

Podstawą prawną ustalenia wysokości honorarium adwokackiego stał się art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze w związku z §17 ust. 2 pkt. 3 i §4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, przy uwzględnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 roku, SR 66/19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 769). Biorąc pod uwagę konstytucyjne prawo do ochrony własności innych praw majątkowych, sąd dokonał odpowiedniego powiększenia opłaty należnej dla obrońcy przy uwzględnieniu przepisów regulujących stawki minimalne dla obrońcy z wyboru tj. oraz § 11 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Bez wątpliwości roszczenie o wynagrodzenie należne z tytułu obrony z urzędu jest istotnym prawem majątkowym na gruncie konstytucyjnym, bowiem z unormowania art. 64 ust. 2 Konstytucji RP wprost wynika, że ustrojodawca wprowadził konstytucyjne prawo do równej ochrony prawnej własności i innych praw majątkowych. **Tym samym prawo do wynagrodzenia – za te same czynności obrończe wykonywane przez osoby posiadające te same kompetencje zawodowe – nie może być ustalane na zasadach nierównych, gdyż w sposób nieuzasadniony pogarszałoby to sytuację adwokatów świadczących pomoc prawną z urzędu.**

Zasada równej dla wszystkich ochrony prawnej w płaszczyźnie podmiotowej oznacza zakaz różnicowania intensywności ochrony pomiędzy podmiotami prawa prywatnego, osobami fizycznymi, podmiotami prawa publicznego, czy też państwem. Chodzi tu zarówno o regulacje pozytywne (lub ich brak) na poziomie ustawy, jak i sytuacje, w których określone prawo (uprawnienie) majątkowe zostało przyznane przez ustawodawcę, natomiast podstawowa regulacja wykonawcza – wbrew wytycznym delegacyjnym dokonuje jego ograniczenia (por. wyrok TK z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. SK 4/17)

Analiza statusu adwokatów i ich roli w procedurze karnej, w której występują oni jako fachowe podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia – tj. obniżenie go obrońcom z urzędu, w stosunku do honorarium, które otrzymaliby gdyby występowali w sprawie jako obrońcy z wyboru – nie ma dostatecznego uzasadnienia. Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne.

Zwrócić należy, że na gruncie aktu rangi ustawowej tj. Prawa o adwokaturze, nie zawarto upoważnienia dla aktu wykonawczego pozwalającego na odmienne ukształtowanie wynagrodzeń obrońców w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy też zostali ustanowieni z urzędu. Tymczasem brak jest jakichkolwiek racjonalnych argumentów, które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie pewnej grupy adwokatów, zwłaszcza, że takiego upoważnienia ustawowego nie można wywieść z wykładni celowościowej (funkcjonalnej). Odstępstwa od dyrektywy równości, w tym również ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne.

Reasumując, sąd doszedł do przekonania, że praca każdego adwokata, powinna zostać wyceniona na tym samym poziomie bez względu na podstawę umocowania do działania w danej sprawie tj. z wyboru czy z urzędu.